

Matei Vișniec s-a născut în 1956 la Rădăuți, în Bucovina, oraș fabulos, tăiat în două (cu tot cu cimitir) de o cale ferată pe care toată lumea o recunoaște acum ca fiind axa de simetrie a lumii.

A scris poezie încă din copilărie, a debutat în revista *Luceafărul* în 1972 și apoi în volum în 1980. A studiat filozofia la București, a devenit membru fondator al Cenaclului de luni, s-a remarcat ca dramaturg chiar și când piesele îi erau interzise. A crezut în rezistența culturală, în forța cuvântului, în capacitatea literaturii de a capta mai bine decât orice altă disciplină contradicțiile din noi și din lumea în care trăim.

Din 1987 trăiește la Paris și scrie teatru în franceză. De atunci numele său s-a aflat pe afiș în peste 30 de țări. Din 1990 lucrează ca jurnalist la Radio France Internationale.

În Franța piesele sale sunt editate la Actes Sud-Papiers, Lansman, L'Harmattan, L'Espace d'un Instant. Între două țări, între două culturi, între limba română și cea franceză, Matei Vișniec circulă, trece de la un gen literar la altul, caută și experimentează cuvântul sub semnul unui ideal care ține de sens și de irepetabilitate.

Apariții editoriale recente în România:

La Editura Cartea Românească: *Păianjenul în rană* (teatru), 2007; *Groapa din tavan* (teatru), 2007; *Omul pubelă & Femeia ca un câmp de luptă* (teatru), 2007; *Cafeneaua Pas-Parol* (roman), 2008; *Sindromul de panică în Orașul Luminilor* (roman), 2009; *Domnul K. eliberat* (roman), 2010; *La masă cu Marx* (poezie), 2011, *Iubirile de tip pantof. Iubirile de tip umbrelă* (roman), 2016.

La Editura Paralela 45: *Orașul cu un singur locuitor* (antologie de poezie), 2005; *Mansardă la Paris cu vedere spre moarte* (teatru), 2005; *Omul cu o singură aripă* (teatru), 2006; *Imaginează-ți că ești Dumnezeu* (teatru), 2008; *Frumoasa călătorie a urșilor panda povestită de un saxofonist care avea o iubită la Frankfurt & Femeia țintă și cei zece amanți* (teatru), 2008; *Occident Express & Despre senzația de elasticitate când pășim peste cadavre* (teatru), 2009; *Omul din cerc* (antologie de teatru scurt), 2011.

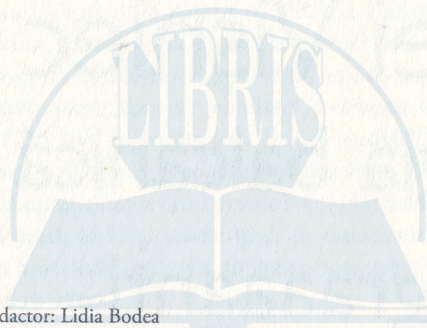
La Editura Humanitas: *Mașinăria Cehov & Despre fragilitatea pescărușilor împăiați* (teatru), 2008; *Scrisori de dragoste către o prințesă chineză* (proză), 2011; *Procesul comunismului prin teatru* (teatru), 2012.

Matei Vișniec

Trilogia balcanică

Migraaaaanți
sau
Prea suntem mulți
în aceeași barcă

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Lidia Bodea
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Andreea Niță
DTP: Florina Vasiliu, Carmen Petrescu

Tipărit la Proeditură și Tipografie

© Matei Vișniec
E-mail: visniec@yahoo.fr

Toate drepturile de montare, adaptare radiofonică, pentru televiziune sau pentru cinema etc., traducere sau adaptare în alte genuri literare a acestei piese sunt rezervate. Nici o autorizație nu va fi acordată fără acordul prealabil al autorului sau al agentului său literar.

© HUMANITAS, 2016

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Vișniec, Matei

Trilogia balcanică; Migraaaaanți sau Prea suntem mulți în aceeași barcă /

Matei Vișniec. – București: Humanitas, 2016

ISBN 978-973-50-5232-4

821.135.1-2

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

Cuprins

Prefață

Despre enigma numită om 7

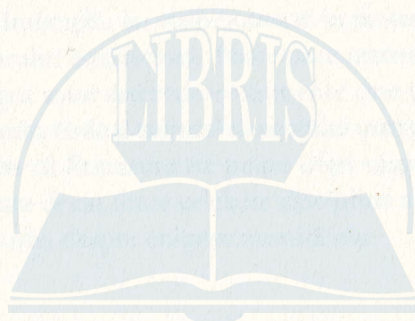
TRILOGIA BALCANICĂ 11

Despre sexul femeii –
câmp de luptă în războiul din Bosnia 13

Cuvântul *progres* rostit de mama suna atât de fals 71

Occident Express 143

MIGRAAAANȚI sau PREA SUNTEM MULȚI
ÎN ACEEAȘI BARCĂ 201

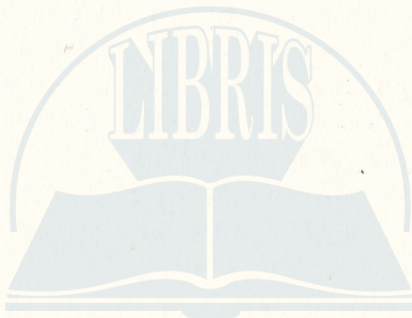

**Despre sexul femeii – câmp de luptă
în războiul din Bosnia***

---

* Piesa a fost montată în premieră mondială în iulie 1997 în cadrul Festivalului de Teatru de la Avignon (off), la Théâtre des Roues, regia Michel Fagadau, spectacol reluat la Paris, Studio des Champs-Élysées, noiembrie 1997/ianuarie 1998.

Versiunea franceză este publicată de Actes Sud-Papiers, Paris, 1997.

Personaje

DORRA

(vorbește cu accent
din Europa de Est)

KATE

(vorbește cu accent
anglo-saxon)

SCENA 1

KATE citește fragmente din jurnalul său intim.

KATE: În războaiele interetnice, sexul femeii devine un câmp de luptă. Fenomen observat în Europa, la sfârșitul secolului XX. Penisul noului războinic este scăldat în țipătul femeilor violate, așa cum odinioară pumnalul cavalerului era scăldat în sângele adversarului său.

Tentativă de utilizare a conceptelor psihanalizei în autopsia ororii. Poate că am putea înțelege mai bine violența interetnică dacă am încerca să o traducem în limbaj freudian. Anumite noțiuni care țin de universul impulsurilor lămuresc mai bine universul violenței naționaliste decât terminologia clasică.

De văzut dacă următoarele concepte ar putea explica mai bine sursele violenței etnice din Bosnia:

Libidou naționalist.

Naționalism libidinal.

Sadism etnic infantil.

Universul fantasmatic al unei minorități naționale.

Nevroză naționalistă.

Nevroza narcisiacă a etniei majoritare.

Nevroza obsesională a etniei minoritare.
Pulsiune naționalistă. Pulsiune autoritaristă, pulsiune
de agresiune, pulsiune de distrugere.

(Spitalul Slavonski Brod, Croația, mai 1994)

SCENA 2

Kate intră. Dorra, nemișcată pe un scaun, privește în gol.

KATE: Bună ziua.

DORRA: ...

KATE: Sunt eu, Kate.

DORRA: ...

KATE: Ce frumos e astăzi afară... Ai văzut?

DORRA: ...

KATE: Toată lumea a ieșit la plimbare în parc...

DORRA: ...

KATE: Dacă vrei să ieșiți în parc, vă însoțesc.

DORRA: ...

KATE: Să știți că nu vă cer să-mi răspundeți.

DORRA: ...

KATE: Dar dacă vrei să luați puțin aer, vin cu dumneavoastră.

DORRA: ...

KATE: Să știți însă că puteți ieși și singură, dacă doriți.

DORRA: ...

KATE: Cum vrei, așa faceți.

DORRA: ...

KATE: Pot să deschid o fereastră?

DORRA: ...

KATE: Simțiți adierea primăverii?

SCENA 3

Kate citește fragmente din jurnalul ei intim.

KATE: Sunt oare mai expuse ororilor grupurile etnice care nu au avut niciodată o țară? Riscă ele oare mai mult decât alte popoare să fie molipsite de sadismul primitiv? Uimitoare simetrie între modul în care grupurile etnice se lasă îmbarcate de sadismul naționalist și descrierea freudiană a sadismului infantil.

Oare etniile care nu au avut niciodată un stat național reacționează întrucâtva precum ființele care nu au atins stadiul sublimării libidoului sexual?

Prima impresie – manifestările frustrării naționaliste au multe elemente în comun cu manifestările frustrării sexuale. În această logică, explozia naționalistă ar putea fi analizată, ca formă de pulsiune a frustrării, cu ajutorul conceptelor lui Freud.

De văzut dacă următoarele concepte pot explica ceva:

Dezvoltarea angoasei în sânul grupului etnic.

Descărcare naționalistă. Depresiune naționalistă. Naționalism depresiv.

Nevroza fobică a etniilor care trăiesc pe aceleași teritoriu.

Nevroza confruntării cu destinul și nevroza în așteptarea eșecului.

Nevroza etnică de abandonare.

(Lagărul de la Doboș, Bosnia, iunie 1994)

SCENA 4

Kate intră. Dorra rămâne imobilă pe scaun.

KATE: Știu că mă auziți.

DORRA: ...

KATE: Simt că mă auziți.

DORRA: ...

KATE: De altfel de asta vă și vorbesc.

DORRA: ...

KATE: Pentru că știu că mă auziți.

DORRA: ...

KATE: Nu vă cer să-mi răspundeți.

DORRA: ...

KATE: Nu vă cer nimic.

DORRA: ...

KATE: Numele meu este Kate.

DORRA: ...

KATE: Dumneavoastră sunteți Dorra.

DORRA: ...

KATE: Bună ziua, Dorra.

DORRA: ...

KATE: Eu... eu sunt Kate. Bună ziua, Dorra.

DORRA: ...

KATE: E un nume frumos, Dorra.

DORRA: ...

KATE: Ce doriți să mâncați la prânz?

DORRA: ...

KATE: Vreți să vă citesc meniul?

DORRA: ...

KATE: Avem supă... supă de dovlecei... cremă de legume...

lasagna din varză acră... Mie îmi plac foarte mult supele.

Nu sunt total vegetariană, dar îmi plac mult supele...

Vă las meniul pe masă. Puteți să faceți un semn pe margine în dreptul a ceea ce doriți... Și pentru desert... Da, Dorra?

DORRA: ...

KATE: La revedere, Dorra.

SCENA 5

Kate citește fragmente din jurnalul ei intim.

KATE: Și dacă naționalismul nu este decât o formă de pulsione sinucigașă?

Oare există popoare melancolice?

Isterie naționalistă. Isterie de grup. Isterie etnică de apărare.

Identificarea cu agresorul.

Frustrații istoriei. Deformarea visului. Popor caz-limită. Clivajul sinelui.

Impulsul sexual și libidoul naționalist pot fi concepte utile pentru înțelegerea actelor de viol în războaiele inter-etnice.

Războinicul balcanic al zilelor noastre. Portret. Alfabetizat. Școlarizat. Foarte adesea nivel de liceu, bacalaureat și chiar peste. Fascinat de abundența occidentală. Visul său – să se poată instala în Germania sau în Statele Unite. Vorbește un pic engleza, se descurcă în germană, cunoaște câteva cuvinte în italiană și franceză, poate conversa în rusă. Deopotrivă mârșav și melancolic. Anti-comunist, dar cu nostalgia perioadei de „stabilitate”. Bea enorm, tot ceea ce îi cade în mână. Durerea sa atunci când se destăinuie: că el nu are țară, că nu i s-a dat țară, că i s-a furat țara, că i s-a ocupat țara, că i s-a amputat țara, că i-a fost umilită țara. Și întotdeauna: Occidentul l-a uitat, Occidentul nu și-a ținut promisiunile, Occidentul l-a trădat, Occidentul e o curvă.

El se bate în numele poporului său care n-a avut nici-o dată țară. Dar în fața sa nu se află un adversar precis.

Și nici câmpul său de bătlie nu este circumscris cu claritate.

De văzut dacă aceste concepte ar putea explica câte ceva: Refugiul în atrocitate.

Frustrarea ancestrală.

Fantasmele războinicului.

Războinicul își găsește în cele din urma condiția ideală în frustrare (deci în război). Este exact analiza lui Freud în cazul subiecților frustrați care se îmbolnăvesc chiar în momentul în care obțin obiectul dorinței lor.

(Modriča, Bosnia, august 1994)

SCENA 6

DORRA, singură, noaptea, chircită în pat, sub pătură.

DORRA: Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc.
Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc.
Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc...

(Pauză. Se ridică, coboară din pat, traversează camera, se duce la chiuveță, deschide robinetul, umple un pahar cu apă și bea. Se pune din nou în pat acoperindu-se cu pătura.)

DORRA: Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc.
Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc.
Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc. Te urăsc...

SCENA 7

KATE intră în camera DORREI.

KATE: Fișa de observație numărul unu. Subiectul suferă de o nevroză traumatică. *Traumatic neurosis* în engleză,

névrose traumatique în franceză, *traumatische Neurose* în germană. Cauza acestei nevroze traumatice este violul pe care subiectul l-a suferit cu circa două săptămâni în urmă. Aparent nu există leziuni neurologice.

Starea subiectului – confuzie mentală, stare de prostrație, paralizie traumatică. Subiectul nu răspunde la stimulii lumii exterioare. Din faptul că se încăpățânează să nu răspundă la întrebările mele, deduc că înțelege tot ceea ce îi spun.

SCENA 8

DORRA, în genunchi, ca și cum ar spune o rugăciune. În șoaptă.

DORRA: Te urăsc... Te urăsc... Te urăsc...

Nu, nu-mi spune că timpul vindecă totul... Nu cred că timpul poate vindeca totul. Timpul nu poate vindeca decât rănilor vindecabile. Asta e tot. Timpul nu poate face decât ceea ce poate face, și nimic mai mult.

Nu, Tatăl nostru, tu nu ne poți apăra de cel rău.

Nu, Tatăl nostru, tu nu ne poți da nouă pâinea noastră cea de toate zilele.

Nu, Tatăl nostru, tu nu ne poți ierta, pentru că noi nu-ți cerem iertare, pentru că *noi* suntem cei care nu te putem ierta.

Nu, Tatăl nostru, voia ta nu o acceptăm pentru că voia ta este sângele și focul și sminteala.

Nu, Tatăl nostru, tu nu ești adevărul nostru, pentru că adevărul a fost ucis, pentru că adevărul a fost înmormântat împreună cu cerul care nu mai există nici el, căci casa ta, Doamne, ea este acum casa morților, da...

Nu, Tatăl nostru, cei răi nu vor fi niciodată pedepsiți, ci, dimpotrivă, ei vor fi cei care vor stăpâni lumea.

Nu, Tatăl nostru, nu există biruința binelui asupra răului, a celui slab asupra celui puternic, a săracului asupra bogatului, a credinciosului asupra necredinciosului, a vieții asupra morții, a frumuseții asupra slujeniei...

Nu, Tatăl nostru, nu pot să-ți povestesc suferința mea.

Nu, nu cred că și se poate povesti totul.

Nu, nu cred că putem pricepe totul.

Nu, nu cred că există vreun sens în tot ceea ce se povestește.

Nu cred că există vreun sens în ceea ce spun eu.

SCENA 9

KATE la căpătâiul DORREI.

KATE: Fișa de observație numărul doi. Subiectul suferă de o alterare a eului. *Alteration of the ego* în engleză. *Altération de moi* în franceză. *Ichveränderung* în germană. Subiectul își găsește refugiul în tăcere și opune o adevărată rezistență la toate tentativele de comunicare venite din exterior. Acest montaj comportamental nu este decât un mecanism de apărare. Orice tentativă de a intra în comunicare cu el este percepută de către subiect ca o agresiune. Pentru subiect, violul continuă.

SCENA 10

DORRA, singură, noaptea. Se ridică, se duce la chiuvetă, deschide robinetul, umple un pahar cu apă. Se privește în oglindă. Se spală pe față. Începe să cânte un cântec. Cuvintele se aud foarte vag.

KATE intră. DORRA continuă să se privească în oglindă și să cânte.

KATE (către public): Noul războinic din Balcani violează femeia inamicului său etnic pentru a-i da astfel lovitura de grație inamicului său etnic. Sexul femeii inamicului său etnic devine astfel un veritabil câmp de luptă. Nicăieri altundeva ura etnică nu se manifestă într-un mod mai puternic decât pe acest „nou” câmp de luptă. Un câmp de luptă unde noul războinic nu se expune nici gloanțelor, nici obuzelor, nici tancurilor. El nu se expune decât țipetelor femeilor. Dar aceasta nu face decât să-i amplifice dorința de a-și servi patria mergând până la capăt.

Noul câmp de luptă al noului războinic – sexul femeii vecinului său de odinioară, sexul femeii camaradului său de școală de odinioară, sexul femeii aproapelui său căruia i-a spus „frate” timp de aproape o jumătate de secol.

Forța care obligă etniile să fraternizeze – bombă cu efect întârziat. Iată adevăratul butoi cu pulbere al Balcanilor. De unde și această lungă frustrare națională. Revanșa freudiană a popoarelor care nu au avut niciodată țară.

Sexul femeii ca un câmp de luptă – combatanții se lansează pe el pentru a-și da oarecum lovitura de grație.

DORRA cântă în continuare în fața oglinzii.

KATE: În războaiele etnice din zilele noastre violul este o formă de *blitzkrieg*. Nimic nu poate destabiliza de o manieră mai eficace inamicul etnic ca violarea femeii lui. Peste jumătate dintre femeile violate în contextul războaielor interetnice sunt victimele unor agresori pe care ele îi cunosc sau cu care și-au încrucișat adesea pașii pe o rază mai mică de 60 de kilometri.